

delegacje, ponieważ nikt o nich nie mówił i nikt nie dokumentował. Wtedy zrozumieliśmy, że nasz wyjazd był pierwszym kontaktem z zapomnianą i przemilczaną historią. **W ciągu kilku dni oddaliśmy hołd tysiącom ofiar na terenie Bawarii w Niemczech.** W dniu przyjazdu w nocy około godz. 23:15 byliśmy na cmentarzu Ehrenhain 1, gdzie leżą prochy około 4000 osób z obozu w Dachau i dalej w Ehrenhain 2, gdzie pochowano około 1200 osób z różnych krajów. Była modlitwa za zmarłych, pieśni i wiązanki kwiatów z biało-czerwoną flagą. W następnych dniach odwiedziliśmy Markt Indersdorf i przeszliśmy Drogą Pamięci na cmentarz zamordowanych dzieci Polskich Robotnic Przymusowych, a 26 maja, w dniu wyjazdu, pojechaliśmy do jednego z ponad 160 podobozów KZ Gedenkstätte Mühldorfer Hart. Nasz hołd i modlitwę złożyliśmy również na masowym grobie 152 niemowląt, w tym około 80 polskich(!), zagłodzonych po odebraniu ich przez niemieckich oprawców Matkom, które były przymusowymi pracownicami.

Do tych wszystkich miejsc mogliśmy dotrzeć dzięki panu Andreasowi Białas - Polakowi mieszkającemu w Niemczech, który był naszym przewodnikiem - oprowadzał nas i opowiadał o nieznanych dotąd historiach i miejscach pamięci, zapomnianych cmentarzach i pomnikach. Było to też możliwe dzięki zaangażowaniu Polonii mieszkającej w Niemczech, która współpracuje z różnymi osobami i organizacjami, działającymi na rzecz poznania całej prawdy i przywracania pamięci o ofiarach nazistowskiego systemu, aby JUŻ NIGDY TA HISTORIA SIĘ NIE POWTÓRZYŁA!!! Kończąc nasz pobyt w Niemczech złożyliśmy im wszystkim **podziękowania** na ręce pana Andreeasa Białasa, wręczając mu bukiet kwiatów i książkę pt. "Człowiek dla wszystkich - o. Marian Żelazek od A-Z" autorstwa Anny Kot. Pełni wzruszeń i głębokich przeżyć, z poczuciem spełnionego zadania, wracaliśmy do Polski.

Na zakończenie mojej relacji pragnę szczególne podziękować Paniom, bez których ten wyjazd nie doszedłby do skutku: Marcie Szczesiak-Ślusarek – Naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu, oraz Elżbiecie Rybarskiej i Zofii Dobrowolskiej ze Stowarzyszenia Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych w Poznaniu. *Drogie Panie! – Macie wielkie i dobre serca. Realizujcie nadal swoje wspaniałe i odważne plany. To wasza zaszczytna misja - godna ofiary, którą złożyli Polacy w obozach Dachau, Gusen i wielu innych.*

**Z wyrazami wdzięczności i głębokiego szacunku
Aldona Muszak. z Towarzystwa Przyjaciół o. M. Żelazka w Pałędziu**

*Zdjęcia pochodzą z zbiorów IPN w Poznaniu

WYJAZD PAMIĘCI do DACHAU 24-26 maja 2023 r. Uroczystość ODSŁONIĘCIA TABLICY o. M. Żelazka SVD

Od kilku lat trwały **przygotowania do odsłonięcia tablicy**, która miała upamiętnić męczeństwo i ofiarę polskiego duchowieństwa, szczególnie o. M. Żelazka i jego towarzyszy w obozie koncentracyjnym (KL Konzentrationslager) w Dachau. Jednak wielorakie przeszkody i trudności odsuwały w czasie tę piękną inicjatywę, która znalazła swój finał dopiero 25 maja 2023r. w Muzeum Pamięci w Dachau koło Monachium. Było to spełnieniem naszych planów, zamiarów i oczekiwań. Obecny wyjazd delegacji z Polski do Niemiec został zorganizowany przez Instytut Pamięci Narodowej (IPN) w Warszawie, Konsulat Generalny RP w Monachium oraz Stowarzyszenie Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych w Poznaniu. Był to wyjątkowy czas z wyjątkowymi osobami. Do wydarzeń, które były przed nami, przygotował nas wykład dr Elżbiety Wojcieszuk pt. „*Martyrologia polskiego duchowieństwa w czasie II wojny światowej*”. Natomiast wyrazem naszego hołdu i czci miała być tablica poświęcona o. Żelazkowi i jego obozowym braciom.

Inicjatywa wykonania tablicy zrodziła się już w 2019 roku, właśnie w Dachau, podczas wyjazdu grupy laureatów Konkursu „Sztafeta Pamięci”, który został zorganizowany przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu oraz Stowarzyszenie Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych w Poznaniu. Ponieważ wśród uczestników

wyjazdu delegacji była pani Zofia Dobrowolska, która związana jest z Towarzystwem Przyjaciół o. Mariana Żelazka w Pałędziu i Ojcami Werbistami w Chludowie, zaproponowała aby wykonać i umieścić tablicę poświęconą o. Żelazkowi i jego współbraciom więzionym w Dachau w latach 1940-45. Intencją jej było, aby Tablica pozostała trwałym śladem i w symboliczny sposób oddała cześć polskim więźniom.

Do tej inicjatywy przyłączył się ówczesny Konsul RP w Monachium pan Marcin Król oraz IPN Oddział w Poznaniu i Stowarzyszenie Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych. Przy projekcie - którego koordynatorką została pani Zofia Dobrowolska - współpracowało wielu środowisk i osób związanych z działalnością misyjną o. Żelazka. Szczególnie zaangażowali się : Elżbieta Rybarska - prezes Stowarzyszenia Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych w Poznaniu, Marta Szczesiak-Ślusarek – Naczelnik Biura Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu, Ewa Kuleczka-Drzewiecka – prezes Stowarzyszenia im. W. Bogusławskiego i R. Dmowskiego w Chludowie, dr Anna Jagodzińska – z IPN w Warszawie, ojciec Jan Wróblewski SVD – rektor Domu Misyjnego w Chludowie. Projekt plastyczny wykonała Aldona Muszak, projekt graficzny opracowała Katarzyna Dinwibel, wykonawcą tablicy z granitu był Paweł Ratajczak.

Do sfinalizowania projektu i całej uroczystości doszło 25 maja br. w Muzeum Pamięci na terenie KL Dachau o godz. 12:45. Po wielu staraniach nastąpiła długo oczekiwana chwila i **ceremonia odsłonięcia tablicy o. Żelazka**. Uroczystość prowadzona była przez obecnego Konsula Generalnego RP w Monachium pana Jana Malkiewicza, który odczytał list okolicznościowy od Ministra Edukacji i Nauki pana Przemysława Czarnka. Następnie dyrektor IPN Oddział w Poznaniu pan dr hab. Rafał Reczek odczytał listy okolicznościowe od prezesa IPN w Warszawie pana dr Karola Nawrockiego oraz od prezydenta Poznania pana Jacka Jaśkowiaka. Pani Zofia Dobrowolska odczytała również list od Marszałka Województwa Wielkopolskiego pana Marka Woźniaka.

Następnie o. Franciszek Bąk SVD- jako reprezentant ojców werbistów i notariusz w procesie beatyfikacyjnym - wygłosił mowę laudacyjną dotyczącą życia i działalności o. Żelazka misjonarza pracującego w Indiach. Tablica została odsłonięta przez Konsula RP w Monachium Jana Malkiewicza w towarzystwie dyrektora IPN w Poznaniu Rafała Reczka oraz Zofii Dobrowolskiej jako przedstawiciela Stowarzyszenia Rodzin Polskich

Ofiar Obozów Koncentracyjnych i koordynatora projektu. Poświęcenia tablicy dokonał o. Stanisław Plawecki CSsR - dziekan dekanatu bawarskiego Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech.

Do grona uczestników dołączyli przedstawiciele władz Bawarii oraz Dyrekcja Muzeum w KL Dachau. Uroczystość przebiegała w atmosferze zrozumienia, powagi i doniosłości. Byliśmy niezmiernie wzruszeni, głęboko przejęci wyczuwając powagę tego momentu i wręcz - mistyczną więź z tymi, którzy byli tutaj zamęczeni. Mieliśmy świadomość, że spełniamy naszą patriotyczną, historyczną i religijną powinność. To musiało się zdarzyć!

Oczywiście przy tak ważnych uroczystościach obecni byli dziennikarze, przedstawiciele radia i telewizji, zarówno ze strony niemieckiej jak i polskiej. Były **wspólne zdjęcia, wywiady i rozmowy ze spotkanymi gośćmi. Całość zwieńczyła Msza Św.** sprawowana na terenie obozu w Kaplicy Sióstr Karmelitanek. Eucharystii przewodniczył o. S. Plawecki CSsR w koncelebrze z o. F. Bąkiem z Chludowa, który wygłosił kazanie. W modlitwę powszechną włączyli się członkowie naszej delegacji prosząc o dar przebaczenia, pojednania i pokoju, aby sprawcy zbrodni uznali swoją winę i podjęli trud naprawy wyrządzonych krzywd, a my jako spadkobiercy trudnej historii - dobrze wypełniali misję zachowania pamięci, ukazania prawdy historycznej i obrony godności każdego człowieka.

Po zakończonej Mszy Św. słuchaliśmy bardzo ciekawego **wykładu siostry Stefani** karmelitanki urodzonej w Moskwie, która studiowała życie o. Mariana Żelazka w obozach Dachau i Gusen. Jej słowa potwierdzały niezwykłą osobowość o. Mariana, jego misję służenia najstarszym i kontynuowania kapłaństwa tych kleryków, którzy oddali swoje młode życie w obozie. Od siostry Stefanii dowiedzieliśmy się, że o. Marian pisał dzienniczek obozowy, który w najbliższym czasie zostanie wydany drukiem, a rękopis mogliśmy oglądać na własne oczy. Dodam od siebie, że o. Marian miał bardzo ładny charakter pisma.

Po wykładzie zwiedzaliśmy dalszą część obozu, **złożyliśmy kwiaty przy krematorium oraz przy Kaplicy Śmiertelnego Łęku Chrystusa**. Na tym zakończyły się główne uroczystości związane z odsłonięciem tablicy i złożeniem hołdu pamięci.

Program wyjazdu pozwolił nam również uczcić miejsca związane z martyrologią Polaków, które nie były znane i odwiedzane po II wojnie światowej przez polskie

